

A városi múzeum (Mihail Kogălniceanu út 19. sz.) értékes történelmi, régészeti és néprajzi gyűjteménnyel büszkélkedhetik. Ez utóbbi értékes szönyegeket és a hagyományos mesterségek szerszámaikat is őrzi. Szőlőmúzeuma is van a városnak.

A földrajzi szótár tanúsága szerint érdekes néphagyomány él Huşiban és Magyarkorniban. Minden évben egy meghatározott napon a lakók a Benţa nevű helyre vonulnak papjuk vezetésével, s azon a helyen, ahol templomuk állt, letérdelve imádkoznak a holtak lelkéért. A szertartás után hazatérnek mai lakhelyükre.¹

Istensegíts (Țibeni)

Egy törpe kis katolikus közösség él a településen, de érdekes történelmi múltja miatt indokoltnak tartjuk a bemutatását.

Istensegíts Bukovinában a Szucsáva bal partján, a Ruda patak torkolatának közelében települt, a Szucsáva–Vicsan-vasútvonal mellett 24 kilométerre, Szucsávától északnyugatra, Radóctól 10 kilométerre délkeletre. Satu Mare község faluja.

Természeti környezete a Szucsáva völgyéhez tartozik, annak a bal oldali teraszán foglal helyet. Itt a Szucsáva az azonos nevű fennsíkot szeli át, amely besszarábiai rétegekből áll, szarmata kori agyagok, márgák, homokkövek, homok fölé a folyó negyedkori ártéri és terasz-hordalékain pocsolya- és degradált csernozjomtalajok és erdei talajok alakultak ki.

Istensegíts régi lakói a Székelyföldről a határőrezredek felállításakor Moldvába menekült székelyek voltak. Az 1764. évi menekülésük után Moldvában bújdosótelepeket alkottak. 1774-ben Bukovina Ausztriához került. Megszállását Splényi báró intézte színmagyar hadsereg élén. Alig két évvel később, 1776-ban száz székely család érkezett oda, akik két falut alapítottak: Istensegítset és Fogadjistent a Szucsáva folyó bal parti övezetében. Első plebánosa, Mártonffy Mór feljegyzéséből tudjuk, hogy Szomoskából jöttek, tehát valószínűleg Somoskából, ahova ugyancsak székelyek telepedtek le a 18. század-

¹ Chiriță, 1893. 111.

ban. Azután 1784-ig szünetelt a betelepedés. Gróf Hadik Andrásnak, Erdély gubernátorának, Galícia és Bukovina főkormányzójának ötlete volt, hogy a székely katonaszökevényeket telepítsék az új tartományba. Bukovina nagyon gyéren lakott volt addig. Mindössze 7 lakos élt négyzetkilométerenként. Csehek, szlovákok, lengyelek telepedtek le a régebbi román és orosz lakók mellé. Közkegyelmet hirdettek, s megbízták Erzenberg tábornokot, a bukovinai osztrák haderő főparancsnokát a művelet lebonyolításával. Kezdetben kevés eredménnyel jártak, míg meg nem bízták Mártonffy minorita páttert a menekültek felkutatására. Szőlővesszők beszerzése ürügyén Foksány vidékére küldték. Ő közölte a menekültekkel, hogy milyen kedvezményekben részesülnek, ha az elnéptelenedett tartományba áttelepednek:

- 1). Ingyen háztelket és szántóföldet kapnak.
- 2). Amíg berendezkednek, napi bizonyos pénzösszeget: 6, 3, illetve 2 krajcárt (férfiaknak, nőknek és gyermekeknek).
- 3). 50 forint kamatmentes kölcsönt házépítésre.
- 4). 20 forintot gazdasági eszközök beszerzésére.
- 5). Adómentességet öt évre.
- 6). Állami költségen templom építését, külön lelkésszel ott, ahol több mint 50 család letelepedett.¹

Ezután 1785 és 1786 folyamán egyre jöttek az új és újabb telepek. A régi faluk már nem tudták őket befogadni, s újabbakat alapítottak. Megalakult Hadikfalva, Józseffalva és Andrásfalva.

Az itt élő magyarság kedvező körülmények közé került. Nem kellett azt a sikertelen harcot megvívniuk, mint Szabófalva, Tamásfalva lakóinak és a többi moldvai falunak, akik hasztalan harcoltak évszázadokon keresztül. Magyar papot, magyar iskolát kaptak, így megteremtődtek a feltételek a magyarságuk megőrzéséhez. Rohamosan növekedett a számuk. Egyre-másra épültek a házak.

Gegő Elek 1838-ban kiadott munkájában beszámolt a moldvai telepekről is. Istenségszen 1275 katolikus és 17 református lakos élt, és

¹ Mikecs, 1989. 139–140.

Piroch Ignác volt a papja.¹ A reformátusok is külön papot kaptak. Andrásfalván, Hadikfalván és Istensegítsen az 52-re szaporodott református gazdák külön papot kértek már 1797-ben, és 1825-ben templomot is kezdtek építeni.²

1918-ban Bukovina is a nacionalista Romániához került, megkezdődött itt is a magyar faluk romanizálása.

1930-ban Istensegítsnek 3239 lakosa volt, akik közül 3099-en voltak katolikusok, s 3045-en vallották magukat magyar nemzetiségűeknek s 3043-an magyar anyanyelvűeknek.³

Mivel nem tudták elviselni a román uralom nemzetiségi politikáját, 1942-ben az első adandó alkalommal visszatelepedtek Magyarországra, s csak néhányan maradtak régi lakóhelyükön.

A 2002. évi népszámláláskor Istensegítsnek a községközpont Satu Mare-vel együtt 4072 lakosa volt, akik közül 4062-en románok voltak, 3 magyar, 5 ukrán, 1 orosz és 1 lengyel.⁴

2005-ben 2 család és 3 lélek volt a katolikusok száma.⁵

Legújabb katolikus templomát 1893-ban építették, amelyet az 1940-es években elfoglaltak az ortodoxok, s most ők használják.

Istensegíts története híven példázza, mit jelent egy többnemzetiségű demokratikus államban élni, ahol az állam minden nemzetiségének azonos jogokat igyekeznek biztosítani; miben más ez, mint egy olyan nemzetállam, ahol a nemzetiségek felszámolása a cél.

¹ Gegő, 1838. 117.

² Uo. 120.

³ Manuilă, 1938. 356, 699.

⁴ *Anuarul Statistic al Recensământul Populației și al locuințelor*. 18. martie 2002. *Anexe populație pe etnie pe județe și localități*. 63.

⁵ *Almanahul Presa Bună*. 2005. 332.

Izvóra¹ (Izvoarele)

ARomán vidéki katolikus tömb falvait a legrégebb moldvai magyar telepek lakói s azok leszármazottai hozták létre. Mikecs László közölte, hogy ezek a legarchaikusabb magyar nyelvet beszélő csángók a Szamos-kapun érkezett északi magyar telepek leszármazottai.²

A 17. század közepéig óriási vérveszteségeket szenvedett ez a népesség. Mindössze öt falu és Románvásár katolikus lakói maradtak fenn. Az ezekből a falvakból kiáramló népfélesleg sűrűn benépesítette ezt a vidéket, s mind újabb és újabb telepeket hozott létre, az állandóan érkező székelyföldi kivándorlókat is asszimilálva sok falunak katolikus jelleget adott. Míg Bákó vidékén a legtöbb faluban a székelyek kerültek túlsúlyba, itt a régi csángó sz-elő nyelvjárás győzedelmeskedett.

Egyre-másra nőttek ki a földből az újabb és újabb telepek, s a román lakosság mellett is megjelentek a katolikus falurészek, sok esetben többségbe kerülve a településeken. Ezek a katolikus telepek túlnépesedtek, s Moldva-szerte létrehoztak mind újabb kolóniákat, mint Ploszkucény és Răducăneni, Săveni, Hordzsest, Csórák, hogy csak a legjelentősebbeket említsem. A legutolsó, 20. század eleji kirajzások egyike hozta létre a most tárgyalt Izvóra (Források) nevű falut.

Izvóra Mircești (Merszefalva) község faluja és a Szeret ártéri teraszán a jobb oldali felső terasz lábánál települt a Szeret jobb partján a Román Szucsáva út viztoronyi elágazásánál. Az öregek elbeszélése szerint a 19. század végén, 1895 körül idetelepedett 4-5 család alkotta a falu magját. A századvégi Szeret-áradások Domafalva egyes részeit elpusztították. Így az árvízkárosultak telepeiből jött létre az új falu, Izvóra, amelyet 1901-ben említett először a domafalvi plebánia statisztikája Satu Nou Sturdza (Sturdza Újfalu) néven 23 családdal, illetve 107 katolikus lakossal.³

¹ Moldvában két katolikus lakosságú Izvóra (Izvoarele) település van, az egyik Bákó, a másik Román megyében. (Gazda Klára közlése.)

² Mikecs, 1941. 88.

³ *Parohia Izvoarele*. 1999. 11.

Az első tíz évben a faluban csak 25 család élt. 1910-ben már 52 családra, illetve 222 hívőre nőtt a lakossága.¹ 1948-ra 174 családra, illetve 800 hívőre emelkedett a népesség száma.²

Kezdetben kaotikusan építkeztek, minden rendszer nélkül, mivel a sok forrás és ingovány megnehezítette a dolgukat, ezeket ugyanis ki kellett kerülni. Így csak utólag rendezték ezt a települést.

1948-ig Sturdzának nevezték az új települést, akkor elkeresztelték Ion Costache Frimunak. 1989 óta Izvoarele a neve.

1992-ben 1463 lakosából 1439-en voltak római katolikusok, 12-en görög keletiek.³ 1998-ban 495 család, illetve 1650 hívő katolikus élt a faluban⁴ 2005-ben 471 család, illetve 1424 hívő élt a településen.⁵

A templom építésének előzményeinél meg kell említsük, hogy Camilli püspök csak a dombtetőn engedélyezte az elhelyezését, óvva az árvíz és a lejtőomlás veszélyeitől. Ez nem felelt meg a falusiaknak, ezért a templomépítés csak a püspök halála (1916) után került megint napirendre. Azután a háború, majd a gazdasági válság akadályozta, majd csak 1935-ben kezdték építeni a falu központjában, s 1946-ban készült el, és az Úr színeváltozása tiszteletére szentelték fel. Búcsúját augusztus 6-án ünnepelték.⁶ 1968 óta Izvóra Domafalva fiókegyháza. Addig Domafalva részének tekintették. 1987-től önálló plebánia. A paplakot 1987–1990 közt építették fel.

A falu lakóinak többsége mezőgazdasággal foglalkozik. A gazdasági nehézségek miatt sokan külföldön vállalnak munkát. Főleg Izraelben és Olaszországban dolgoznak.

A faluban van óvoda és nyolcosztályos iskola. Vasárnaponként 3 istentiszteletet tartanak: 8-kor, 11-kor és 16 óra 30 perckor. A 8 órai mise után a gyermekeknek, a 11 órai után a fiataloknak tartanak valóságórát.

¹ Uo.

² Uo.

³ Révai új lexikona. X. 2002. 581.

⁴ Parohia Izvoarele. 1999. 11.

⁵ Almanahul Presa Bună. 2005. 327.

⁶ Parohia Izvoarele. 1999. 11.

Izvóra-Bákó (Izvoarele Bacău)

Bákó közvetlen környezetében található Izvóra-Bákó, ahol erős katolikus közösség él, és amely megszűnt mint önálló falu, ugyanis a növekedő bákói municípium bekebelezte.

Déli külváros a Bákó–Foksány országút mellett, az országút és a vasútvonal közt, az Aranyosbeszterce jobb partján, közel a két folyó összefolyásához. A letei papírgyárral szemközt helyezkedik el, annak a vízellátó csatornája bal oldalán.

A település természeti környezete a Szeret–Beszterce völgyéhez tartozik, amely itt a 10 kilométer szélességet is eléri, s a két folyó teraszain helyezkedik el. (A Szeret-völgy kialakulását l. még *Szeret* cím-szónál).

Nevét egy tiszta hideg vízi forrástól (izvor = „forrás”) nyerte, amely a Bákó–Foksány országút bal oldalán található egy ligetben: ez a bákóiak kedvenc kirándulóhelye volt.

Először Jerney János említette „Izvora” néven a bákói határban fél óra távolságban. 18 katolikus lakosa székely volt, akik közül többen tudták nyelvünket.¹ A misszió 1850. évi sematizmusában 25 katolikust említettek templom nélkül.²

Kovács Ferenc a jászvásári katolikus vikariátus 1857. évi jelentése alapján megemlítette mint Bákó fiókegyházát 45 katolikus lakossal.³

Bákó megye a 19. század végén megjelent földrajzi szótárában *Izvoarele* címszónál írta le, mint Rușii község faluját. Két temploma volt. Egy ortodox, amelyet 1802-ben épített Pavel Christea, és egy katolikus, amelyet a lakosok építettek 1886-ban. Lakosságát 56 család és 187 lélek alkotta, akik 13 lovat, 178 szarvasmarhát és 25 sertést tartottak.⁴ Lakosságának körülbelül fele lehetett magyar, ugyanis a község adatai szerint, amelynek ez volt az egyetlen katolikus faluja, 98 magyar lakosa volt.⁵

¹ Jerney, 1851. I. 181.

² Gabor, 1996. 156.

³ Kovács, 1870. 49.

⁴ Racoviță, 1895. 323.

⁵ Uo. 464–465.

Sebestyén Ede 1904-ben megjelent munkájában is megemlítette Bákó fiókegyházai közt.¹

Az 1930. évi népszámláláskor adatait Domnica Maria szomszéd falunál említették. Akkor 472 lakosa volt, akik közül 183-an voltak katolikusok.²

1996-ban 82 család és 278 katolikus lakos élt Izvórán.³

2005-ben 230 családra és 907 lélekre emelkedett a számuk.⁴

Első templomát 1886-ban fából építették. 1948-ban újat emeltek, amelyet Assisi Szent Ferenc tiszteletére szenteltek fel. Régen Bákó fiókegyháza volt, jelenleg önálló plebánia.

Izvora és a szomszéd települések a térszíni viszonyoknak, az itt kialakult rendkívül termékeny talajnak köszönhetően a földesúri birtokok kedvelt területei voltak. Lakói őstermelők voltak, akik uraik földjeit művelték meg. A mai külvárosban már nem jellemző ez a tevékenység, s a város körüli és a városi ipari-szolgáltatási és egyéb tevékenységek az uralkodóak.

Izvora lakói a nagyvárosi kohóban elvegyülve a román nyelv használatára tértek át, de megtartották katolikus hitüket, és titokban őrzik magyar származásuk tudatát is, amelyet azonban csak környezetfüggően mernek vállalni.

Janók (Enăchești)

Kis katolikus szórványközösség a Tázló völgyében, ahol még elhangzik a magyar szó a faluban.

Janók a Nádas pataknak, a Tázló bal oldali mellékvizének a völgyében helyezkedik el, közel a beömléséhez, 2 kilométerre a Bákó–Onyest-országúttól balra, Bákótól 27 kilométerre nyugat-délnyugatra, Onyestől 26 kilométerre északra. Berest Tázló község faluja.

¹ Sebestyén, 1904. 39.

² In: Domokos, 1897.; Manuilă, 1938. 536.

³ *Almanahul Presa Bună*. 1996.

⁴ *Almanahul Presa Bună*. 2005. 327.